

Po Maslinskoj gori i Betlehemu *Shabat* (subota), 3. travnja 2010.

Da smo bliže istoku vidi se po svitanju. Sviće već oko pet sati (po našem je to četiri), doista znatno ranije nego li kod nas.

Subota je, *shabat*, neradni dan kod Židova, pa su ulice prazne. Ponegdje u žurbi manja skupina ortodoksnih Židova. Lako ih je prepoznati po crnom velikom šeširu i uvojcima kose s obje strane glave. U rukama drže Talmud, knjigu molitvi, i žure u najbližu sinagogu.

Vozimo se klimatiziranim autobusom prema selu Ein Karem u kojem je rođen sv. Ivan Krstitelj. Uspinjemo se do crkve „Sv. Ivan Krstitelj u planini“. Uz unutarnji zid crkve ulaz u katakombe starije, bizantske crkve. Spuštamo se do izvora na kojem su se susrele Marija (noseći u utrobi Isusa) i Elizabeta (noseći u sebi Ivana Krstitelja). Pri njihovom susretu oba ploda su se pomaknula po prvi put. Pred nama brojne hodočasnice obavijene bijelim velom. To su žene iz Eritreje, kopti (muslimani kršćani). U brdu se ističe velika pravoslavna crkva s pozlaćenom kupolom. Idu u nju predvođene svećenikom u crnoj mantiji.

Potom se vozimo pored dijela Hebrejskog sveučilišta (botanički vrt) pa uz Mormonsko sveučilište (veliko zdanje na brdu). Stižemo na Maslinsku goru. Pogled na Betlehem je fascinantan. Grad je opasan bedemom kojeg je u 16 st.

dogradio Sulejman Veličanstveni, kada su osmanlije osvojile grad.

U nama bližem dijelu grada, odmah uz zidine ističe se džamija s velikom pozlaćenom kupolom. Izgrađena je na mjestu gdje je u 1. st. uništen drugi židovski hram (mjesto s najvećom svetinjom). Muslimani vjeruju da je upravo „Kamena džamija“ mjesto uznesenja njihovog proroka Muhameda u nebo (koje li sličnosti s jednim ranijim uznesenjem koje se dogodilo u blizini, ali pola milenija ranije).

Spuštamo se s Maslinske gore, putem kojim se vjerojatno spuštao i sam Krist do Getsemanskog vrta. U vrtu se nalazi osam maslina za koje se vjeruje da su iz Kristovog doba. Pod tim maslinama Isus je molio s apostolima nakon posljednje večere i tu ga je prokazao Juda svojim poljupcem. Vidi se da su masline vrlo stare.

Ulazimo u obližnju „Crkvu Marijina groba“. Spuštamo se stepenicama u dubinu špilje u čijem se dnu nalazi grob Marije, Isusove majke. Mnoštvo svijeta ispred ulaza u grobište. Na stropu vise brojna kandila i srebrni svijećnjaci. Kroz mala kamena vratašca ulazi se u usku prostoriju u kojoj je ostakljena kamena ploča na kojoj se vidi mjesto za glavu i tijelo. Mnoštvo koje se uspinje ili silazi širokim stepeništem prilično

je bučno, nimalo skrušeno s obzirom na svetost ovog mjesta.

Vozimo se drugom stranom doline i ulazimo u palestinski dio Betlehema. Židovi su ga opasali zidinama visine osam metara. Pokazuje se da naša civilizacija nije odmakla dalje od one osmanlijske, od prije 500 godina. Naš židovski vodič ostaje izvan zidina, a unutar zidina nas dočekuje palestinski vodič. U grad ulazimo bez kontrole premda su posvuda židovski vojnici naoružani dugim cijevima.

Cilj našeg posjeta je „Crkva Isusovog rođenja“. Sagrađena je 540. AD. U nju se ulazi kroz vrata poniznosti. Izgrađena su tako da se čovjek pri ulasku mora prignuti i tako iskazati poniznost Bogu. Tako prignuto, ponizno, ulazi se u tri crkve na istom mjestu. Ovdje su armenska, grčka pravoslavna i katolička crkva „Sv. Katarine“. U prvom dijelu ostaci mozaika na podu i na zidu iz Konstantinovog razdoblja. U dijelu grčke pravoslavne crkve nalazi se mjesto Isusovog rođenja. Prilazi mu se s poštovanjem i vjerom. Svatko klekne dotičući srebrnu zvijezdu na podu i ljubi je. Izlazimo pred „Crkvu sv. Katerine“. To je ona iz koje se svakog Božića prenosi misa za čitav katolički svijet. Zatvorena je. U klausturu crkve željeznom rešetkom zatvoren je ulaz strmim stepenicama u špilju.

U njoj je sv. Jeronim (rodom s područja današnje Hrvatske) u 3. st. po traženju pape naučio hebrejski a potom preveo Stari Zavjet na latinski (*Biblija Vulgata*).

Gradom povremeno projure vojni džipovi prepuni mladih naoružanih Palestinaca obučeni u maskirne odore. Kao da se nekamo žure, a u okruženju su. Kretanje im je ograničeno betonskim zidom. Izvan zidina im nije dopušteno. Van mogu samo oni s dopuštanjem izraelskih vlasti. To su oni koji rade u židovskom dijelu Jeruzalema. Izraelci svakog časa mogu zatvoriti prelaze, što povremeno i čine. Zid opravdavaju borbom protiv terorizma. Navodno je s njegovom izgradnjom smanjen broj terorističkih napada.

Pri izlasku iz Betlehema čekamo jako dugo. S druge strane zida na okolnim poljima Palestinci žive u kolibama i čuvaju stada ovaca. Djevojčica jaši magarca. S jedne strane zid, žica, automatsko oružje, pancirke a s druge pravi biblijski prizor. Kakva li kontrasta!

U Izrael su svi Židovi došli iz nekog drugog kraja svijeta kada je 1948. godine, nakon Drugog svjetskog rata, proglašena izraelska

država. Gradom prolaze i Arapi. Gotovo polovicu stanovništva čine upravo Palestinci. Prepoznatljivi su po svojim fizionomijama. Mlađi se oblače kao i svi mladi u Europi.

Prije odlaska do hotela obilazimo Kneset-izraelski parlament. Potom smještaj u hotelu s četiri zvjezdice sukladan značaju kralja Solomona, Davidovog sina, čije ime nosi.

Za večeru raznovrsna topla jela od mesa i brojne salate. Kruh je tanak poput naših mlinaca, beskvasan, jer je započeo tjedan proslave vjerskog praznika *pashe*. Raznovrsni kremasti kolači zaslađuju nepce. A ujutro nema ništa mesnog. Sve od sira i mliječnih proizvoda. Nekoliko vrsta vrhnja s dodatkom svježeg bilja, poput vlasca. Židovi za isti obrok nikada ne daju mliječne i mesne proizvode.

Nakon večere šetnja prema zidinama Betlehema. Ugodno je toplo tako da se može biti u majici kratkih rukava i sandalama bez čarapa. Kod nas je to još nezamislivo, barem u kontinentalnom dijelu. Ipak je ovaj grad ispod 32 paralele sjeverne geografske širine. Ulazimo u stari grad kroz Jaffa vrata. Pred nama posve drugačija slika grada. Na

ulici trgovac kruhom i pecivima koji svoje proizvode na kolicima nudi prolaznicima. Ravno ispred nas spušta se uska stepenasta ulica. S obje strane arapski dućančići s tipičnom robom za taj dio svijeta. Vlasnici sjede pred dućanima, pozdravljajući prolaznike pozivaju ih u svoju trgovinu, bez obaveze kupnje. Nude „najbolju i najjeftiniju robu“. Ovo me podsjeća na medinu u drugim arapskim gradovima. No, trgovci nisu napasni poput onih u Tunisu ili još više u Egiptu. Kupujemo malu, ručno izrađenu, keramičku posudicu na kojoj je oznaka armenske grnčarije.

Postupak pogađanja za cijenu je uobičajen. Pokažeš zanimanje, pitaš za cijenu, komentiraš da je preskupo i vraćaš na policu. Trgovac snižava za pet šekela. Ponovno gledaš i vraćaš na mjesto. Kreneš prema izlazu. Trgovac snižava za još pet šekela. Ideš ne obazirući se na ponudu a on na vratima svoje trgovine uzvikuje posljednju ponudu skidajući cijenu za narednih pet šekela. I tako kupujemo posudu za 30 umjesto 45 šekela. Zadovoljni mi, a zadovoljan i trgovac. On zaradio, a mi nismo previše preplatili.

prof.dr.sc. Darko Ropac